

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА
АКАДЕМІЯ»
ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ
Факультет мистецтва та дизайну

ДОПУЩЕНО ДО ЗАХИСТУ
Протокол засідання кафедри дизайну
від « » 2020 року №
Завідувач кафедри к.п.н., доцент
_____ Н.В. Дерев'янку

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

до бакалаврської роботи
«Дизайн сучасної зачіски
«Креативна романтика»

Виконала: студент 4 курсу,
освітньо-професійної програми
Перукарське мистецтво та
декоративна косметика
зі спеціальності 022 Дизайн
Стасик Ірина Юріївна

Наук. керівник:
кан. мист. Шкурко В.Ю.

Запоріжжя
2020

КОМУНАЛЬНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ХОРТИЦЬКА НАЦІОНАЛЬНА НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНА
АКАДЕМІЯ»
ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

Факультет мистецтва та дизайну

Кафедра дизайну

Освітньо-професійна програма Перукарське мистецтво та декоративна
косметика

Спеціальність 022 Дизайн

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Зав. кафедри дизайну

Дерев'яно Н. В. _____

« ____ » _____ 2020 року

ЗАВДАННЯ
НА БАКАЛАВРСЬКУ РОБОТУ

Стасик Ірини Юріївни

1. Тема бакалаврської роботи: «Дизайн сучасної зачіски «Креативна романтика».

Затверджена наказом по академії від 18.10.2019 № 206.

2. Термін здачі студентом бакалаврської роботи 10 червня 2020 року.

3. Вихідні дані бакалаврської роботи:

- образ моделі романтичної зачіски;
- технологічна карта романтичної зачіски;
- пояснювальна записка;
- презентація до публічного захисту;

- цифровий варіант бакалаврської роботи (фото моделі, технологічна карта, записка, презентація).

4. Зміст пояснювальної записки: Завдання на проєкт. Реферат. Зміст. Вступ. Розділ 1. Теоретико-методологічні засади дослідження сучасного дизайну волосся в романтичному стилі; історіографія проблеми та джерельна база; понятійно-термінологічний апарат.

Розділ 2. Романтична зачіска як продукт дизайну в сучасній індустрії моди; сучасні тенденції моди в зачісках початку ХХІ ст.; основні принципи дизайну; зміст та аргументація концепції сучасного дизайну волосся «Креативна романтика». Висновки. Список використаних джерел. Додатки.

5. Перелік електронного матеріалу: презентація (презентація_Стасик.pptx), цифровий варіант записки до бакалаврської роботи (бакалавр_записка_Стасик.docx).

6. Консультанти по бакалаврській роботі із зазначенням розділів роботи, що стосується їх:

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв

6. Дата видачі завдання 15 квітня 2020 року.

Студентка _____ І.Ю. Стасик

Керівник _____ канд. мист. В.Ю. Шкурко

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ П/п	Назва етапів бакалаврської роботи (проєкту)	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1	Визначення теми, об'єкту дослідження, мети завдання, концепції вирішення. Збір аналогів, аналіз недоліків і позитивних дизайну зачіски. Пошук концепції, перегляд та затвердження напряму образного моделювання зачіски.	01.04.2020	
22	Графічні пошуки варіантів технологічної карти, стилістики та кольорової гами макіяжу. Робота над 1-им розділом Пояснювальної записки. Затвердження концепції.	10.05.2020	
33	Закінчення пояснювальної записки та допуск до захисту. Вибір прикрас та парфюмерно-косметичних засобів. Виконання презентації доповіді.	1.05.2020	
4	Створення весільного образу.	07.06.2020	
5	Попередній захист бакалаврської роботи. Допуск до захисту.	14.06.2020	

Розглянуто і схвалено кафедрою дизайну

Протокол №___ від «___» ____ 20__ р.

Завідувач кафедри дизайну _____ к.п.н., доцент Н.В. Дерев'янку

Студент _____ І.Ю. Стасик

Керівник бакалаврської роботи _____ канд. мист. В.Ю. Шкурко

РЕФЕРАТ

Пояснювальна записка: 33с., 23рис., 57джерело, 8додатки.

Об'єкт дослідження: дизайн зачіски.

Мета роботи: Створити сучасний дизайн волосся – «Креативна романтика».

Методи дослідження: історичний, загально-науковий, емпіричний.

У бакалаврській роботі з'ясовано питання створення сучасного дизайну волосся у романтичному стилі «Креативна романтика». Звертається увага на не достатньо вивченість даної проблеми відповідно до вимог моди з урахуванням сучасних тенденцій зачісок. У зв'язку з тим що, мода на зачіски постійно змінюється під впливом багатьох чинників (економічних, політичних, історичних), тому є необхідність осмислити сучасний дизайн волосся в романтичному стилі у контексті мистецьких практик, модних тенденцій.

Теоретичне підґрунтя роботи склали праці, присвячені вивченню: історія розвитку зачісок (В. Корнеєв, І.Плотникова, Д. Раугул, І.Сиромятнікова, С. Фельдман, Т. Черниченко, О. Костюк); видовищна зачіска у сучасній індустрії моди: історія, специфіка дизайн технології (Є.Федорова); формування, колір, дизайн, основні композиції зачіски, технологічна розробка нових моделей зачісок, напрямки художнього проектування (С.Лубянська); основні аспекти поняття дизайну, де дизайн є інструментом збереження та розвитку культури нового типу, нового світобачення, обумовленого розвитком сучасної цивілізації (В. Кузнецова); зачіски як явища, що виконує утилітарно-практичну, естетичну, соціально-психологічну і знаково-комунікативну функції, а також форми адаптації людини до простору навколишнього світу (О. Костюк); сучасний підхід до моделювання зачіски через інноваційні технології (І. Борщ).

Відповідно до об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження вибудовано логіку і структуру роботи. Бакалаврська робота складається зі

вступу, основної частини, висновків, списку використаних джерел, додатків. Основна частина має два розділи, які за змістом визначаються як теоретичний і практичний.

У першому розділі відзначено, що зачіска є одним з найбільш ранніх надбань людської культури, а останнім часом і дизайну. Дизайн є творчою діяльністю, мета якої визначення нових форм зачіски. Це новий напрямок намагалися дослідити дизайнери, модельєри, мистецтвознавці, культурологи, психологи: І. Борщ, Т. Беспалова, Л. Гутиря, Н. Дятлова, А. Константинов, В.Корнеев, В. Кузнецова, О. Костюк, О. Кулешкова, С. Лубянская, І.Оболонська, Н. Паніна, О. Панченко, І. Плотникова, Д. Раугул, І.Сиромятнікова, Є. Федорова, С. Фельдман, Т. Чернеченко, Т. Шутова.

Джерельна база опирається на низку подій (виставки, конкурси, фестивалі), за допомогою якої можливо розглянути створення нових форм зачісок, запропонованих ідей до створення самого образу.

У другому розділі розглянуто принципи дизайну зачіски, що для створення гармонійного образу потрібно враховувати всі закони композиції та композиційні методи. Створений образ повинен гармоніювати з формою голови, тіла та обличчя моделі. Сучасні тенденції моди на зачіски ХХІ ст. наполягають на природності та натуральності.

Запропоновано технологічне виконання зачіски та макіяжу, що дає змогу дизайнерам, починаючим майстрам виконати її без будь яких труднощів.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: ПЕРУКАРСЬКЕ МИСТЕЦТВО, РОМАНТИЧНА ЗАЧІСКА, ДИЗАЙН, ПЕРУКАРСЬКЕ МИСТЕЦТВО, ВЕСІЛЬНИЙ МАКІЯЖ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	8
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО ДИЗАЙНУ ВОЛОССЯ В РОМАНТИЧНОМУ СТИЛІ.....	10
1.1. Історіографія проблеми та джерельна база.....	10
1.2. Понятійно-термінологічний апарат.....	13
РОЗДІЛ 2. РОМАНТИЧНА ЗАЧІСКА ЯК ПРОДУКТ ДИЗАЙНУ В СУЧАСНІЙ ІНДУСТРІЇ МОДИ.....	20
2.1. Сучасні тенденції моди в зачісках початку ХХІ ст.....	20
2.2. Основні принципи дизайну.....	25
2.3. Зміст та аргументація концепції сучасного дизайну волосся «Креативна романтика».....	27
ВИСНОВКИ.....	32
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	34
ДОДАТКИ.....	40

ВСТУП

Людина завжди прагне до вдосконалення і зміни себе і свого зовнішнього вигляду. Ще з давніх часів, люди намагалися привернути увагу. У пошуку себе, людина експериментує зі своєю зовнішністю, вдосконалюючись. У нинішній час з'явився великий спектр дизайну зачісок, які ми можемо побачити на подіумах і показах моди. Дизайн зачіски це форма мистецтва як скульптура, архітектура, живопис і музика.

Дизайн є творчою діяльністю, мета якої визначення нових форм зачіски. Це новий напрямок намагалися дослідити дизайнери, модельєри, мистецтвознавці, культурологи, психологи: І. Борщ, Т. Беспалова, Л. Гутиря, Н. Дятлова, А. Константинов, В. Корнеєв, В. Кузнецова, О. Костюк, О.Кулешкова, С. Лубянська, І. Оболонська, Н. Паніна, О. Панченко, І.Плотникова, Д. Раугул, І. Сиромятнікова, Є. Федорова, С. Фельдман, Т.Чернеченко, Т. Шутова.

Історія розвитку зачісок розглядали (В. Корнеєв, І. Плотникова, Д.Раугул, І. Сиромятнікова, С. Фельдман, Т. Черниченко, О. Костюк); видовищну зачіску у сучасній індустрії моди: історія, специфіка дизайн технології (Є.Федорова); формування, колір, дизайн, основні композиції зачіски, технологічна розробка нових моделей зачісок, напрямки художнього проектування (С.Лубянська); основні аспекти поняття дизайну, де дизайн є інструментом збереження та розвитку культури нового типу, нового світобачення, обумовленого розвитком сучасної цивілізації (В. Кузнецова); зачіски як явища, що виконує утилітаро-практичну, естетичну, соціально-психологічну і знаково-комунікативну функції, а також форми адаптації людини до простору навколишнього світу (О. Костюк); сучасний підхід до моделювання зачіски через інноваційні технології (І. Борщ).

Водночас досі не привертала увагу дослідників проблема створення сучасного дизайну волосся в романтичному стилі відповідно до вимог моди з урахуванням сучасних тенденцій зачісок. Тому настала потреба дослідити питання зачісок в романтичному стилі та створити сучасний дизайн волосся

«Креативна романтика». Мода на зачіски змінюється під впливом багатьох чинників (економічних, політичних, історичних), а стиль залишається «вічним», тому є необхідність осмислити сучасний дизайн волосся в романтичному стилі у контексті мистецьких практик, модних тенденцій. Цим і пояснюється актуальність дипломної роботи.

Об'єктом дипломної роботи – дизайн зачіски.

Предмет – дизайн волосся в романтичному стилі.

Мета дослідження: Створити сучасний дизайн волосся — «Креативна романтика».

Завдання дослідження:

- проаналізувати літературу про зачіску як мистецьке явище та джерельну базу дослідження;
- уточнити зміст понять, що пов'язані із сучасною жіночою зачіскою та перукарським мистецтвом в цілому;
- розкрити сучасні тенденції моди в зачісках початку ХХІ ст.;
- розкрити основні закони композиції, що впливають на створення сучасної зачіски;
- обґрунтувати вибір моделі;
- розробити технологічну карту виконання зачіски та макіяжу.

Методи дослідження:

- історичний – розгляд процесу розвитку зачіски в історії;
- загально-науковий – узагальнений метод дослідження (метод аналізу);
- емпіричний метод – спостереження і порівняння впливу довкілля на формоутворення зачіски.

Структура роботи: Структура бакалаврської роботи зумовлена метою і завданнями дослідження. Робота складається із вступу, 2-х розділів, висновків, додатків і списку використаних джерел. Повний обсяг роботи – 47с., з них основний текст – 33с., список використаних джерел 57.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОГО ДИЗАЙНУ ВОЛОССЯ В РОМАНТИЧНОМУ СТИЛІ

1.1. Історіографія проблеми та джерельна база

Зачіска є невід'ємною складовою образу. Як одна (зачіска) з елементів культури розглядав О. Костюк. Він ставить її поряд з іншими важливими суб'єктами, такими як: головні убори, костюми, аксесуари, різноманітні доповнення. У праці «Культурно-естетичні доміанти ініціації в перукарському мистецтві (на прикладі первісної культури)» дослідник зачіску інтегрує з природою, що на сьогоднішній день є актуальним у створенні як повсякденних образів, так і стилізованих [23].

Зачіску як культурний феномен розкриває у працях І.Сиромятникова. Дослідниця докладно описала, які саме зачіски користувалися популярністю у різних верств населення, і окрему увагу зацентувала на етапах розвитку перукарського мистецтва [35].

Питання еволюції зачіски та сучасного моделювання і художнього оформлення торкається у своїй праці «Моделювання і художнє оформлення зачіски» В. Корнеєв. Увагу звертає автор на особливості виникнення зачісок в період великих змін в культурі [20].

Спільна праця І. Оболенської, Л. Сургай, С. Шевелюк «Історія перукарської справи», несе в собі інформацію, яка може бути використана для сучасного моделювання зачісок [29].

Книга «Ілюстрована енциклопедія моди», автори якої Л. Кибалова, О.Герменова, М. Ламарова, знайомить з репродукціями творів мистецтва відомих майстрів живопису та скульптури, у яких добре простежується зміна моди на зачіски впродовж останніх п'яти десятиліть [14].

Сучасна дослідниця, психолог С. Лубянська розглядає зачіски як окремий вид мистецтва та культурне явище. Вона вважає, естетика повинна стояти на першому місці у дизайнерському процесі створення нової моделі

зачіски, саме гармонійне поєднання всіх елементів лежить в основі кінцевого результату та сприяє формуванню цілісного образу [25].

Як соціально-культурний феномен зачіску розглядає М. Буракова. Вона аналізує соціально-психологічні характеристики статевої належності зачіски [5].

Серед авторів, які розглядали зачіску як складову сучасної моди можна назвати таких, як А. Брешин [4], К. Блекмен [3], Ю. Бусел [6], І. Гардабхадзе [9], М.Султанова [39]. Вони аналізували процеси еволюції, трансформації зачіски, які відбувалися під впливом війн та інших соціально-культурних подій. Від маленьких спрощених форм до творінь, які належать до високої моди, від вподобань різних субкультур до модних світових показів.

Зачіску як об'єкт мистецтва розглядала Є. Федорова. В своїй роботі автор класифікувала зачіски за їхнім художнім призначенням, розкрила процес формоутворення дизайну волосся. Вона вважає, що створення дизайну зачіски є творчий процес аналогічний творчому процесу дизайну в будь-якій іншій сфері людської діяльності. Перш чим приступати до розробки зачіски, дизайнер повинен в першу чергу враховувати її функціональне призначення [42].

Заслуговує на увагу книга С. Школьнікова «Зачіски, головні убори і прикраси для сцени», яка добре ілюстрована, висвітлює історичні етапи виникнення зачісок, головних уборів, косметики та прикрас [47].

Книгу «Моделювання зачісок та декоративна косметика» Т.Черниченко та І. Плотникової можна вважати своєчасним джерелом. Містить відомості з історії перукарського мистецтва та декоративної косметики, моделювання та художнього оформлення зачісок. Викладені основи стилістики, технології виконання різних видів макіяжу з урахуванням корекції особи [44].

Джерельну базу дослідження становлять:

– сучасні «глянцеві» видання «Your Hair», «Couture», «Зеркало моды», «Долорес», в яких висвітлюються питання реклами для показів зачісок [53], демонструється сучасне обладнання та інструмент, засоби моделювання зачіски [12], оголошуються конкурси перукарського мистецтва, оприлюднюються переможці конкурсів, надається інформація про останні тенденції моди [51], демонструються сучасні форми зачісок [52] та колекції стрижок [13], розміщуються майстер-класи [53], питання щодо естетичного оформлення, побудови і сучасних тенденцій зачісок;

– міжнародні та регіональні виставки краси, конкурси професійної майстерності:

1. Central Asia Beauty, Cosmetology Expo (8-10.08.2019 рік, Атакент Экспо, Алмата, Казахстан).
2. Індустрія краси 2018 Крим (23-25.08.2018 рік, м. Симферопіль).
3. XVIII Фестиваль «Красота и Грация» (21-23.06.2018 рік, Сочі).
4. Фестиваль Зеркало моди Дніпро (25-27.04.2018 рік., Дніпро (КДЦ «Менора»).
5. Перший регіональний конкурс молодих дизайнерів зачіски «Перлина Надросся» (27.04 2017 р. в м. Біла Церква)
6. Щорічний Міжнародний фестиваль перукарського мистецтва, моди і дизайну «Кришталевий янгол», м. Київ.
7. Щорічний Міжнародний конкурс молодих модельєрів-дизайнерів «Печерські каштани», травень, коли цвітуть каштани, м. Київ.
8. Конкурс «Снігової королеви – 2016» (07.12.2016 рік., виставковий центр «АККО Інтернешнл» в Києві.).
9. Щорічно Міжнародний конкурс «Зірка Естель».

– інтернет-сайти, де піднімаються різні теми – стрижки, фарбування, весільні зачіски, догляд, лікування волосся, та інше [54], портал індустрії краси (перукарю, візажисту) [55], «Долорес» Академія перукарського мистецтва [56], електронний журнал, новизна, на свою електронну пошту

отримувати повідомлення, що вийшов новий номер журналу «Вісник перукаря»[57].

– відео-презентації та майстер-класи показів зачісок вітчизняних та зарубіжних майстрів перукарського мистецтва;

– конкурсні експозиції зачісок, плакати з перукарської тематики та їх репродукції тощо.

Отже можна стверджувати, що джерельна база є достатньою для проведення дослідження. Незначна кількість наукових праць стосовно перукарського мистецтва, зокрема створення сучасного дизайну волосся в романтичному стилі є актуальною і перебуває на початковому дослідницькому етапі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрушко Л., Дядюх-Богатько Н. Оптичні ілюзії у графічному дизайні (на прикладі постерів «Coca-cola») // Збірник наукових праць Закарпатської академії мистецтв. 2015. №7. С. 92–96.
2. Бабенко А. В., Хоружая Н. В. Основы композиции в изобразительном искусстве: учебно-методическое пособие. Томск: Томский государственный университет. 2011. 116 с.
3. Блэкмен К. 100 лет моды. Москва: Колибри. 2013. 400 с.
4. Брешин А. А. Субкультура современной российской молодежи: автореф. дис. на соискание ученой степени канд. социологических наук: спец. 22.00.04 «Социальная структура, социальные институты и процессы». Москва. 2010. 22 с.
5. Буракова М.В. Інтерпретація маскулітності-фемінітності зовнішнього вигляду жінки (на прикладі зачіски): автореф дис. на здобуття наукового ступеня кандидата психологічних наук: спец. 19.00.05 «Соціальна психологія». Ростов-на-Дону. 2000. 22 с.
6. Бусел Ю. Молодіжні субкультури : пофігізм чи протест // Соціальний педагог. 2010. №10: вкладка.
7. Бусленко О.М. Генезис та сучасний стан дизайнерської діяльності // Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Педагогічні науки. 2015. Вип. 3. С. 28–36.
8. Бусленко О.М. Організаційно-педагогічна модель формування змісту навчальної дисципліни; Робота в матеріалі // Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2016. Вип. 54. С. 33 – 40.

9. Гардабхадзе І.А. *Риси української етнокультури у сучасному фешен-дизайні* // *Вісник ХДАДМ*. 2017. №4. С.16 – 20.
10. Голубева О.Л. *Основы композиции* : учеб. пос. Москва:Издательский дом «Искусство». 2004. 120 с.
11. Гутиря Л.Г. *Сучасна перукарська справа*. Харків: Фоліо. 1997.367 с.
12. *Зеркало моды*. 2017. № 3 (117). 132 с.
13. *Зеркало моды*. 2016. № 1 (109). С. 32 – 84
14. Кибалова Л., Гербенова О., Ламарова М. *Иллюстрированная энциклопедия моды'* \ \ Перевод на русский язык И.М. Ильинской и А.А. Лосевой в 1986 г. Прага: Артия. 1987. с.608
15. Клименко С.К. *Косметика і здоров'я*. Київ: Наука, 1999. 298 с.
16. Козлова І.В. *Перукарські послуги*. Київ: Знання. 1997. 236 с.
17. Кондратьев А. М. *Линия и ее выразительные возможности*. URL:<http://www.de-studio.narod.ru/simple6.html> (дата звернення:08.08.2017).
18. Коновець С. *Арт-технології у розвитку креативності особистості* //Збірник наукових праць Закарпатської академії мистецтв. 2017. №9. С. 106 – 111.
19. Константинов А. В. *Парикмахерское дело: практ. пособие*. Москва: Высш. шк.. 1987. 336 с.
20. Корнєєв В.Д. *Модельовання та художнє оформлення зачісок*. Київ:Знання. 2001. 294 с.
21. Кузнецова В.М., Шеверницька Н.М. *Сучасні тенденції мистецької освіти* // *Вісник ХДАДМ* №3. 2017. С. 15 – 19.
22. Кузнецова О.П. *Способи формування дизайнерського світогляду у студентів спеціальності 5.02020702 «Перукарське мистецтво та*

- декоративна косметика» // *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2014. № 5(2). С. 55 – 65.
23. Культурно-естетичні доміанти ініціації в перукарському мистецтві (на прикладі первісної культури) / О. П. Костюк // *ScienceRise*. 2016. № 12(1). С. 46 – 49.
24. Лебедева Ю.С., Рабинович В.И., Положай Е.Д. Архитектурная бионика. Москва: Стройиздат. 1990. 268 с.
25. Лубянська С.П. Дизайн зачіски: навч. посіб. для проф. тех. навч.закл. Київ: Кондор. 2010. 216 с.
26. Лубянська С.П., Борщ І.П., Філімонова А.С. Методика викладання фахових дисциплін з перукарського мистецтва : навч.-метод. посіб. Київ.: Кондор-Видавництво. 2016. 220 с
27. Мельникова Е.А. Использование информационных ресурсов для повышения квалификации в области парикмахерского искусства // Гуманитарные научные исследования. URL :<http://human.snauka.ru/2014/10/8118> (дата звернення: 18.11.2017).
28. Ніколаєва Т. В. Тектоніка формоутворення костюма : навч. посіб. Київ : Арістей. 2007. 224 с.
29. Оболенська І.І., Сургай Л.С., Шевелюк С.Б. Історія перукарської справи: підручник: у 3 кн. / за заг. ред. В.Ф. Орлова. Кн. 1. Київ: Грамота. 2005. 352 с
30. Пічкур М. Метод стилізації як засіб творчого розвитку майбутнього дизайнера на заняттях з композиції // *Проблеми підготовки сучасного вчителя*. 2014. № 10(3). С. 105 – 110.
31. Прокоф'єва И. В. Формирование готовности студентов вузов искусств и культуры к художественно-педагогической деятельности: автореф.

- дис. канд. пед. наук: спец. 13.00.01 «Общая педагогика, история педагогики и образования». Тюмень. 2002. 24с.
32. Раугул Р.Д. Грим: учеб. пособие для театр. учеб. заведений. Ленинград; Москва: Искусство, 1947. 248 с.
33. Решодько Л.В. Бионика. Биологические аспекты. Киев: Книга. 1978. 304 с.
34. Рыбаков Б. Язычество древней Руси. Москва: Наука. 1987. 783 с.
35. Сиромятникова І.С. Історія зачіски. Київ: Наука. 2002. 192 с.
36. Словник іншомовних слів [Текст] / за ред. О. С. Мельничука. Київ.: Голов. ред. УРЕ АН УРСР. 1974. 775 с.
37. Смирнова Л.В. Уроки парикмахерского искусства. Санкт-Петербург: Парителы. 2002. 304 с.
38. Снісар Н.О. Візуальне сприйняття як невід'ємна частина процесу образного мислення та творчості студентів-дизайнерів // *Вісник ХДАДМ*. 2011. №2. С. 78–79.
39. Султанова М.Э. Юнеско и молодежные творческие субкультуры Казахстана: опыт взаимодействия // *Мистецтво та освіта*. 2016. Вип. №4 (82). С.2 – 7.
40. Технология парикмахерских работ, Т.А. Черниченко. Технология парикмахерских работ. Киев: Наука, 2003. 89 с.
41. Толочко П.П., Козак Д.Н., Моця О.П. Давня історія України: у двох книгах. Київ.: Либідь. 1995. Кн. 1. 240 с.
42. Федорова Є.В. *Видовищна зачіска як частина сучасного іміджу*. // *Вісник ХДАДМ*. 2016. №6. С. 42 – 48.
43. Фельдман С.С. Окраска и завивка волос. Москва: Легкая индустрия, 1964. 105 с

44. Черниченко Т.А., Плотникова И.Ю. Моделирование причесок и декоративная косметика : учеб. пособие. Москва: Издательский центр «Академия». 2006. 208 с.
45. Шандренко О.М., Кіріллова А.В. Біонічний дизайн в контексті сучасних наукових досліджень // *Вісник КНУКіМ. Серія Мистецтвознавство*. 2014. Вип. 30. С. 124 – 129.
46. Шерман О. Волосся як візуальний компонент іміджу лідера:діахронія, синхронія, гендер // *Вісник Львівського університету.Серія : філософсько-політологічні студії*. 2014. № 4. С. 61 – 70
47. Школьникова С. Прически, головные уборы и украшения для сцены. Минск: Вышэйшая школа. 1975. 221 с
48. Шмегельська Ю.В. Розвиток та формування конкурсів перукарського мистецтва в Україні // *Традиції та новації у вищій архітектурно-художній освіті*. 2017. № 3. С. 132 – 137.
49. Шмегельська Ю.В. Формоутворення складових зачіски та одягу на основі біонічних об'єктів // *Матеріали наук.-практ. Семінару «Новітні технології викладання у сфері індустрії краси»*, 16 листопада 2016 р., Полтава. 2016. С. 38 – 45.
50. Шутова Т В., Власенко С.Н. Исторические аспекты профессиональной подготовки специалистов в области парикмахерского искусства, дизайна имиджа и стиля // *XXI век – век дизайнера: материалы науч.-практ. конф.* Екатеринбург. 2014. С.199 – 207.
51. *Hair's How*. 2014. №180. 265 с.
52. Ignatov, I. Method for Color Coronal (Kirlian) Spectral Analysis // *Biomedical Radio electronics, Biomedical Technologies and Radio electronics*. 2013. Issue 1. P. 38 – 47.
53. *Your Hair*. 2017. № 3 (87). 148 с.

54. <http://parikmaher.net.ru/> (дата звернення: 19.06.2020).
55. <http://www.hairlife.ru/> (дата звернення: 19.06.2020).
56. <http://www.akd.ru/> (дата звернення: 19.06.2020).
57. <http://www.pro-parikmahera.ru/> (дата звернення: 19.06.2020).